

Barnabas autem & Saulus reuersi sunt ab Ierosolymis, expleto ministerio, assumpto Ioanne, qui cognominatus est Marcus.

Mortuo itaque Herode fidelium persecutore, quibus erat impedimento quominus fides spargeretur, euangelica creuit prædicatio: & Saulus atque Barnabas assumpto Marco Euangelista reuersi sunt Antiochiam, postquam expleuerunt ministerium suum ex collectis Antiochiæ eleemofynis, quas ad succurrendum egenis propter imminente famem Ierosolymam attulerant: de quibus superiore capite dictum est.

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

Saulus & Barnabas vocante spiritu sancto mittuntur ad Gentes, & prius in Cyprum, vbi mago quodam exæcato prædicatione Sauli, Sergius Paulus credidit.

Inde Antiochiæ Pisiadiæ Iudæis blasphemantibus, & seditionem excitantibus, plurimos ad Christum conuerterunt Gentilium, Iudæis valedicentes, & ad Gentes pro-

perantes.

ERant autem in Ecclesia, que erat Antiochiæ, prophetæ & doctores, in quibus Barnabas, & Simon, qui vocatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, et Saulus. Ministrantibus autem illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis spiritus sanctus: † Segregate mihi Barnabam & Saulum in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes & orantes, imponentesq; eis manus, dimiserunt illos.

† 75. dist.
ca. Quod
dic.

✠ Ephes.
4. b.

Paulatim diuertens Christus ad Gentes, Ecclesiam suam construxit omnibus ad fidem necessarijs, iuxta quod Apostolus Ephes. 4. ait: ✠ Et ipse dedit quosdam quidē Apostolos, quosdam autem prophetas, aliās verò Euangelistas, alios autem pastores & doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, in ædificatione corporis Christi. Hos autem omnes habuit Antiochiæ prima gentium Ecclesia: qui quidem sermē idem sunt. Prophetæ enim non solum qui futura &

præui-

præsentia prædicant: & tot modis dicitur prædicatio, & prædicator, & doctor, qui quidē in præsentia arguit & corrigit, præterita Christi & sanctorū acta in memoriā reuocat, atq; super futuris pœnis terret & minatur, præmijsque futuris & gaudijs consolatur & pollicetur. Florū autem omnium par ferè finis est & ratio. Ex his autem omnibus Barnabam & Saulum Spiritus sanctus seligit. Barnabas enim Cyprius genere, qui & Ioseph Leuites cum Paulo Gentium Apostolus ordinatus, à spiritu sancto electus, & à cæteris condiscipulis est dimissus. Quod autem dicit: ministrantibus illis Domino: Græcè est λειτουργῶν, id est, sacrificantibus, vt intelligas sanè illos missæ sacrificium celebrasse, quod fecisse Apostolos D. Dionysius dicit. Quod autem Spiritus sanctus ait: Segregate mihi: non dicit Domino, vel Deo, vt eandem designet trium personarum virtutem ac potestatem. Quod autem Barnabam & Saulum à cæteris seligentes, ieiunia, preces, manuum impositionem & dimissionem electioni addiderunt, docuerunt posteros, quid sit in pastorum electione faciendum, si talia in primis exordijs Ecclesiæ facta sunt.

Et ipsi quidem missi à spiritu sancto abierunt Seleuciam, & inde nauigauerunt Cyprum. Et cum venissent Salamnam, prædicabant verbum Dei in synagogis Iudeorum. Habebant autem & Ioannem in ministerio.

Docet beatus Lucas à quo mittantur, iuxta quod ad Galat. 1. dicit idem Paulus: ✠ Euangelium quod euangelizatum est à me, non est secundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per reuelationem Iesu CHRISTI. Non ergo ab hominibus, neque per hominem vocatus aut missus, sed à spiritu sancto iussus segregari, & ab eodem missus, abiit cum socio Seleuciam, quæ est Syriæ ciuitas in promontorio sita, ad quam vsque peruenit nemus Daphnes, condita à Seleuco Nicanore rege Syriæ, aliquando dicta Pieria, ex qua teste hic Luca, commodissimus est in Cyprum traiectus. De Cypro autem capite 11. superiore diximus. Salamina autem, vel Salamin, aut Salamis, Salamina, insula

insula est in mari Euboico cōtra Athenas, in qua est vrbe eiusdem nominis. Est & Salamis vrbs in Cypro insula, in amœnissimo situ orientalis littoris sita, quam Teucer à Telamone patre expulsus, & in Cyprum nauigans condidit, ibique insigne Ioui sacrum templum construxit. Et de hac nunc præcipuè loquitur, & in hac Barnabas natus & passus, nunc autem Constantia dicta, cuius fuit Epiphanius episcopus, doctor integerrimus, & hæreticorum malleus acerrimus. In hac autem vrbe primùm cœpit prædicare verbum Dei, & imprimis Iudæis in synagogis eorum.

Et cum perambulassent vniuersam insulam vsque ad Paphum, inuenerunt quendam virum magum pseudopphetam, Iudeum, cui nomen erat Bar Ieu, qui erat cum proconsule Sergio Paulo, viro prudente. Hic accersitis Barnaba & Saulo, desyderabat audire verbum Dei. † Resistebat autem Elymas magus (sic enim interpretatur nomen eius) querens auertere proconsulem à fide.

23 19. 4.
capite.

Quod
Christus.
Paphus.

Paphus. Paphus Cypri ciuitas est, in littore occidentali posita. Itaque è Salamine, quæ est in littore orientali, ad Paphum, quæ est in littore occidentali, tendentibus, totam insulã peragrari oportuit. Vnde bene ait Lucas *11. 16. 7. 15*, id est, cum perambulassent, siue peragrassent vniuersam insulam vsque Paphum. Duplex autem fuisse Paphos dicitur, scilicet vetus, quæ olim totius insulæ metropolis fuit, à vetustissimis authoribus, & præcipuè poetis celebrata, in qua erat templum Veneri dicatum, ob quod dicebant eam Paphiam. In hac septem frâtes Machabæi cum matre martyrio coronati sunt. In quorum honore adhuc sanum superest, septem facellis distinctum, multa deuotione visitatum. Altera Paphos noua, à veteri distans 10. stadijs, templum habet optimè structa, portum habens. Inde ad Alexandriam traiectus 3600. stadijs. In vtra verò earum hæc peracta sint, doctores tacent. Alteram itaque illarum ingressi Apostoli, inuenerunt quendam magum auerentem populum à Christi fide & cultu, & præcipuè Sergium Paulum, à Iulius vrbs proconsulem, qui tamen maximè Dei verbum desyderabat audire. Huius autem magi Elymas

nomen interpretatur, quod quidam dicant significare idem quod magus, aut prestigiator, deductumq; putat, si à Græco, ἀπό τῆς ἑλυμων, quod nigrum vel pannosum significat, nomen illi à moribus inditum: sin ab Hebræo **הַבְּרִיָּא** elymana, vel elyman, quod cæcum significat, qui Paulo & eius resistēs monitis excæcatus est. Bar Ieu autem, siue Bar Iesu, quidam putant esse nomen proprium illius magi, saltem à patre tractum, quod idem sonat quod filius Ieu, vel Iesu, sicut Petrus Bar Iona, quasi filius Ioannæ, siue Ioannis. Alij dicunt cognomen sibi fictum, ac vero nomine dictum ἑλυμων, sed id sibi cognominis acciuisse, vt apud proconsulem fauorem magis conciliaret. Nam Bar Ieu, siue Bar Iesu significat vel filium Iouis, vel filiū saluatoris, quo nomine magni quid esse dicebat.

Saulus autem, qui est Paulus, repletus spiritu sancto, intuetur in eum, dixit: O plene omni dolo et omni fallacia fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subuertere vias Domini rectas. Et nunc ecce manus Domini super te, et eris cæcus, non videns solem usq; ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo et tenebræ. Et circumiens quærebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum vidisset factum, credidit, admirans super doctrina Domini.

Paulus hætenus semper dictus est Saulus, & vt quibusdam placet, à Sergio Paulo proconsule Cypri: nec postea Lucas eum vocat Saulum, quod tamen plerisque non placet. Quibus tamen omiſſis adhæreo Hieronymo in epistolam ad Philemonem, ita dicenti: Saulus ad prædicationem Gentium missus, à primo Ecclesiæ spolio proconsule Sergio victoriæ suæ trophæa retulit, erexitque vexillum, vt Paulus diceretur ex Saulo. Chrysostomus autem, & post eum Oecumenius nomen illi inditum diuinitus, ne vel in hoc minor esset Apostolis Paulus: quod & Petro accidisse notum est, qui cum Simon diceretur, à CHRISTO dictus est Cephæ, qui interpretatur Petrus. Erasmus cum quibusdam alijs eum fuisse binominem putat: maius tamen est Hieronymus argumentum, vt à primo ad fidem à se conuerso Sergio Paulo, ante cuius conuersionem

nunquam dictus est Paulus, sed semper Saulus, & post cuius conuersione semper dictus est Paulus, & nunquam Saulus. At ut non ex ira cæcitate mago impretatus dicatur, hunc Lucas plenum dicit spiritu sancto, quod verba illa potius conuertentis essent, quæ non perpetuam illi cæcitate imprecarentur, quam punientis, ut proconsulem ad suam adduceret sententiam: quod & fecit.

Et cum à Papho nauigassent Paulus & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphiliæ. Ioannes autem discedens ab eis, reuersus est Ierosolymam. Illi uero pertranseuntes Pergen, uenerunt Antiochiam Pisidiæ, & ingressi synagogam die sabbatorum, sederunt. Post lectionem autem legis & prophetarum miserunt principes synagoge ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in uobis sermo exhortationis ad plebem, dicite.

Perge.

Facto lucro Paphum egressi Apostoli nauigant in Asiam. Ingrediuntur autem Pamphiliam prouinciam, & illius ciuitatem Pergen non infimam. Pamphiliam autem i. cap. supra descriphimus: in ea est Perge, seu Perga ciuitas, olim ob fanum Dianæ, quæ inde Pergæ dicta est, insignis. Ioannes autem hic est cognomento Marcus, Barnabæ confobrinus, siue ut alij dicunt, nepos. Nam uocabulum Græcum, quo utitur Chrysosto. est ἀνιψιός βαρνάβα, ἀνιψιός autem filium fratris significat, aut sororis, quem nepotem uocant uulgares, & confobrinum. Cur autem hic Ioannes discessit ab eis, nullam adducit causam Lucas: Glosa autem hanc esse causam futuri dissidij, de qua infra 15. cap. qui iunctus est Barnabæ, & Sila Paulo. A Perge uenerunt Antiochiam Pisidiæ: de cuius descriptione uide supr. cap. 11. Ingressi autem Apostoli Iudæorum synagogam, tanquam audituri lectionem, sederunt. Vnde à superioribus, si quid haberent exhortationis, proferrent ad plebem, rogati sunt.

† Psal. 94. a. Surgens autem Paulus, & manu silentium indicens, ait:
 † Psal. cod. Viri Israëlita, & qui timetis Deum, audite: Deus plebis Israël
 Exo. 13. d. elegit patres nostros, & plebem exaltauit, tunc essent incolæ in terra Aegypti: † & in brachio excelso eduxit eos ex
 † Psal. 94 b. egi, † & per quadraginta annorum tempus mores eorum susti-

ruit in deserto. † Et destruens Gentes septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum, quasi post quadringentos & quinquaginta annos. † Et post hæc dedit iudices ¶ Iud. 3. b. usque ad Samuel prophetam.

Hunc Pauli sermonem in hanc rationē Lyranus deducit. Deus qui tot beneficia patribus nostris contulit, redemptorem ex semine David promisit daturū se nobis: hanc autem promissionem nuper in filio suo adimpleuit: huic igitur tanquam redemptori sub pœna damnationis adhærendum est. Assumptionem autem ex veris, & ab omnibus Iudæis concessis, captans eorum benevolentiam, sic probat: Deus qui nos peculiarem sibi populum elegit, licet omnium sit Dominus, patres nostros inter hostes suos Aegyptios semper exaltauit, & cum brachio excelso inde eduxit, quos per 40. annos in deserto aluit, & illorum mores sustinuit: & post quadringentos quinquaginta annos ☩ deleuit à facie eorū Gentes, & distribuit eis terram Chanaan in funiculo distributionis. Post hæc dedit illis iudices vsque ad Samuelem postremum illorum. Nec eorum refert ingratitude, & post idola adinventiones & errores. Quod autem dicit, post quadringentos annos, Græca quæ nunc extant, secus habent, nempe, *καθ' ἡμέρας τεσσαράκοντα ἔτη*, id est, & post hæc annis quasi quadringentis quinquaginta dedit illis iudices. Beda autem aliter legit: Sorte distribuit eis terram eorum, quasi post quadringentos quinquaginta annos, computans hos annos à natiuitate Isaac, à qua vsque ad egressum Aegypti fluxerunt anni 405. quibus si addas 40. annos quibus vixerunt in deserto, & circiter quinque annos bellorum sub Iosue, quando finitis prælijs diuisa est illis terra, constabuntur anni circiter 450. Sensus ergo Bedæ, & versionis nostræ est, quòd illis diuisit terram eorum quasi post quadringentos quinquaginta annos à natiuitate Isaac quæ supputatio vera est. Sensus autem Græcè lectionis est, quòd distribuit eis terram eorum, & post hæc annis circiter quadringentis quinquaginta dedit illis iudices vsque ad Samuelem. Vbi *τε* post hæc, refert non ad distributam terram, sed ad

☩ Psal.
77. f.

ad egressum ex Aegypto, à quo Moyses illis præfuit 40. annos, Iosue 27. Othoniel 40. Aoth 80. Debora. 40. Gedcon 40. Abimelech 3. Thola 23. Iair 22. Iephte 6. Abellan 7. Aialon 10. Abdon 8. Samson 20. Eli 40. Samuel & Saul 40. qui simul iuncti, 446. annos constituunt. Unde Paulus non male dixerit annos circiter quadringentos quinquaginta.

†1. Re. 8. a † Et exinde postulauerunt regem, † et dedit illis Saul filium
 †1. Reg. 9. Cui, viri de tribu Benjamin annis quadraginta. † Et amo-
 c. & 10. a. to illo suscitauit illis Dauid regem, cuius testimonium per-
 † Psa. 88. b
 † 1. Reg. cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.
 16. c.

Assumptum suum prosequitur Paulus, vt typum suū, Dauidem inquam, attingat. Post iudices enim Iudæi regem petierunt, quibus datus est Saul, quo non erat tunc in Israël melior: verum quia honores mutant mores, & sæpius in deteriores, amoto Saule illi suffectus est Dauid, cui Dominus testimonium perhibuit, dicens: Inueni Dauid filium Iesse, virum secundum cor meum. Huius expositionem Augusti. refert. De octo dulcitij quæstio. quæst 5. Quæris inquit, quare Dominus dixerit, nimirum præcius futurorum: Elegi Dauid secundum cor meum: cum talia tantaque ipse homo commiserit? Quod quidem si de ipso Dauid, qui reprobato Saule & extincto fuit Rex Israël, dictum intelligamus, magis quia Deus præcius futurorum est, præuidit in eo tantam pietatem, tamque veracem pœnitentiam, vt esset in eorum numero, de quibus ipse dixit: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata: Beatus vir, cui nō imputauit Dominus peccatum. Cum ergo præsciret eum Deus peccatum, & peccata sua pia humilitate, & syncera pœnitentia deleturum, cur non diceret: Inueni Dauid secundum cor meum: cui non erat imputaturus peccatum, tam multa bona faciēti, & cum tanta pietate viuenti, & ipsa pietate pro peccatis suis sacrificium contriti spiritus offerētū? Propter hæc omnia verisimè dictum est: Inueni Dauid secundum cor meum: quia licet secundum cor Dei non esset, quod ille peccauit, tamen secundum cor Dei fuit, quod præ pecca-

peccatis suis cōgrua pœnitētia satisfecit. Hoc solū ergo in illo secundū cor Dei fuit, q̄ illi Deus nō imputauit.

Huius Deus ex semine † secundum promissionem eduxit † Ifa. 21. a.
 Israël saluatorem Iesum, † prædicante Ioanne ante faciem † Matt. 3. a.
 aduentus eius baptismum pœnitentiæ omni populo Israël. Marc. 1. a.
 Cū impleret autem cursum suum dicebat: Quem me ar- Luc. 3. a.
 bitur. amini esse, non sum ego, † sed ecce venit post me, cuius
 non sum dignus calceamenta pedum soluere. † Ioan. 1. c.
 † Mar. 1. b.
 † Ioan. 1. d.

Paulus ad prædicta subfumit: Quoniam Deus ex hu-
 ius Dauidis semine secundum carnē adduxit Israëlī sal-
 uatorem Iesum, quem etiam Ioannes baptista, antequam
 se Israëlī manifestaret, prædicauit, & pœnitentiæ bap-
 tisma tanquam verus propheta annunciauit. Et cū Io-
 annes tanquam verus Mefsias à plerisque acclamaretur,
 respondit, dicens: Non me arbitremini quæso tanto di-
 gnū honore, vt illius mihi tribuatis honorem, sed ipse
 post me venit, imò inter vos est, cuius non sum dignus
 calceamentum pedum soluere. Huius itaq; præclari viri
 non est negandum testimonium.

Viri fratres, filij generis Abraham, & qui in vobis timent
 Deum, vobis verbum salutis huius missum est. Qui enim
 habitant Ierusalem, & principes eius, hunc ignorantes, &
 voces prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur, iudi-
 cantes impleuerunt: & nullam causam mortis inuenientes
 in eo, † petierunt à Pilato vt interficerent eum. Cūq; con- † Matth.
 summassent omnia quæ de eo scripta erant, deponentes eum 27. c.
 de ligno, posuerunt eum in monumento. † Deus autem susci- Mar. 15. b.
 tauit eum à mortuis tertia die: qui visus est per dies multos Luc. 23. c.
 his qui simul ascenderunt cum eo de Galilea in Ierusalem, † Ioan. 19. c.
 qui vsq; nunc sunt testes eius ad plebem. † Sup. 3. c.

Quos vt ad sibi credendum facilius alliceret, eorum
 generositatem adducit, vt p̄tore qui filij essent Abraham,
 cui de Mefsia promissio facta est in semine eius, & ideo
 ad quos talis promissio dirigitur, præcipuè Deum timentes.
 Vt verò eos acrius argueret, qui eius necis causa
 fuerunt, principes inquit, Ierosolymitani tradiderunt eū
 viro alienigenæ interficiendum. Id quod tamen ignorā-
 tiæ peccato tribuit: sed & quod oportebat sic fieri iuxta
 vcces

voces prophetarum, in omnium tamen bonum, & vtilitatem. Sic autem mortuum Deus tertia die suscitavit à mortuis. Nec dicit ipsum Christum sua se virtute suscitasse, id quod tamen verum erat, sed omnia pro audientium conditione attemperat: sed Deus illum suscitavit à mortuis, scilicet pater eius: vel etiam ipse filius, qui cum patre idem Deus humanam naturam suam reuocavit à mortuis, secundum quod Dei patris potentia est, per quæ fecit & secula. Ideo tamen dicitur suscitatus à patre, ad quem vti ad principium causamq; æternam cuncta sunt referenda. Huius autem resurrectionis multi adhuc testes supersunt, qui cum eo ante & post mortem conuersati sunt, comederunt, & biberunt, qui ad hoc præordinati sunt, vt de eo apud plebem fidele perhibeant testimonium, quòd ipse sit Iudex viuorum & mortuorum constitutus, & iuxta prophetarum dicta crucifixus, mortuus, sepultus, & suscitatus.

Et nos vobis annunciamus eam que ad patres nostros promissio facta est: quoniam hæc Deus adimpleuit filijs vestris, resuscitans Iesum, sicut & in Psalmo secundo scriptum est: † Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quòd aut suscitavit eum à mortuis, amplius iam non reuersurum in corruptionem, ita dixit: † Quia dabo vobis sancta David fidelia. Ideoq; & aliàs dicit: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Dauid enim in sua generatione cum administrasset voluntati Dei, † dormiuit, & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionem. Quem verò Deus suscitavit à mortuis, non vidit corruptionem.

Nec hi soli ad Palæstinos destinati sunt testes, sed & nos mittimur ad dispersos Israël, bonum vobis nuncium afferentes, super facta ad patres nostros promissione, quam his diebus suscitato Iesu impleuit in nobis, sicut in Psalmo secundo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te: quod de Christi humanitate interpretatur Apostolus, et si multi de æterna eius generatione interpretentur. Veruntamen Pauli & Chrysoptomi, aliorumque Græcorum interpretum de Christi resurrectione interpretantium videtur plerisq; hoc loco autoritas

imi.

† Psa. 2. b
Heb. 1. b.

† Isa. 55. a

† Psa. 15. d
Supr. 2. c.

imitanda, cum vera resurrectio beatorum ad vitam immortalem generatio sit. Cum Matth. etiam cap. 19. generalem omnium resurrectionem regenerationem Christus appellet, dicens: In regeneratione cum sederit filius hominibus in sede maiestatis suae, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Quod verò CHRISTVS excitatus sit à mortuis, non amplius moriturus, neque in corruptionem conuertendus, ex prophetis insinuat: ex Isaiā inquam 53. cap. ✠ Dabo vobis sancta Dauid fidelia. Hunc locum citauit Paulus iuxta septuaginta interpretes. Nam Hebraea secus habent: Feriam vobis pactum sempiternum, misericordias Dauid fideles. Sensus autem loci secundum septuaginta est: Praestabo vobis foedera, quae Dauid promisit, fidelia & vera. Sancta enim foedera vocat à sanctificando. Vel dic, quod refertur hic locus ad id quod paulo antè praecessit: quoniam hanc Deus reprobationem adimpleuit filiis vestris. Aut potius probaturus, quod non sit subiturus corruptionem, duo testimonia affert Primum Isaię, quod sic probat: Quicquid Deus promisit Dauidi, promisit illi fore ratum. Et quod hic locus rectè citetur à Paulo de resurrectione, patet: cum enim hic Christus iuxta plerisque, vt verba Isaię sequentia prætendunt, Dauid appellatur, necesse est vt sit homo, & porro vt moriatur. Hic autem promittit Deus fidelitatem eius firmam & perpetuam, quae si perpetua sit futura, necesse est ipsum fore perpetuum: qui si defineret, fidelitas finem haberet. Cum ergo homo sit, & tamè perpetuus, necesse est vt hominem mori, & inde in vitam infinitam rediturum, aliās fidelia eius sancta & firma, ac rata non dedisset illi Deus. Deinde aliud affert locum, quo praedixit Dauid fore, vt Christus non sentiret corruptionem. Iā si hoc promisit Christus Dauidi & Isaię, rata fore & firma foedera & promissa Dauidi facta, sancta & firma erunt. Quoniam quem Deus excitauit à mortuis, non vidit corruptionem. Dauid autè Dei voluntati seruiens, dormiuit, & ad patres suos appositus est, & vidit corruptionem. Non igitur hic locus de Dauide intelligendus est, vt sup. cap. 2. deductum est.

Notum igitur sit vobis fratres, quia per hunc vobis remissio pecc

✠ Isai. 55.

† Abac.
i. b.

so peccatorum annunciat ab omnibus, quibus non potu-
istis in lege Moysi iustificari. In hoc omnis qui credit, iusti-
ficatur. Videte ergo ne superueniat vobis quod dictum est
in prophetis: † Videte contemptores, & admiramini, & di-
spersimini: quia opus operor ego in diebus vestris, opus
quod non creditis, si quis enarrauerit vobis. Exeuntibus
autem illis, rogabant ut sequenti sabbato loqueren-
tur sibi verba hæc.

Propositum ab initio Paulus concludit, quod vide-
licet huic CHRISTO & Messia sic ex Davidis semine
nato, tanquam redemptori & saluatori, per quam remis-
sio peccatorum omni credenti in eum annunciat, ad-
hærendum est, in quo qui credit, iustificatur: qui ve-
ro non crediderit in eum, in æternum peribit. Quod
prophetia Abacuc probat: Videte inquit, contempto-
res, &c. Locus iste, quem dicit esse in prophetis, ha-
betur Abacuc i. iuxta veritatem Hebraicam hoc modo:
Aspicite in Gentibus, & videte, & admiramini, & ob-
stupescite, quia opus factum est in diebus vestris, quod
nemo credet, cum narrabitur. Quibus verbis reprehen-
dit Iudæorum incredulitatem propheta, qui non credi-
dissent prophetis de euersione Nabuchodonosor, &
Israëlis liberatione promittentibus. Hæc autem verba
adaptat Paulus, vtens versione septuaginta interpretum,
Iudæis tunc existentibus, qui Apostolis liberationem sui
per Christum promittentibus non crederent, sed con-
temnerent. Quod verò interpret vertit: dispersimini
ab Assyrijs, à Syris, & tandem à Romanis, Græcè est
ἀφανίσθητι. Est autem ἀφανίσειω demolior, & ἀφανίσειω
demoliri, marcescere, & euanescere, & è conspectu
auferrī. Itaque verti posset, marcescite, aut hinc abite,
tanquam incredulos ferre non possit, aut videre nolit.
Et hæc tanta prædicit futura mala, & incredibilia vt vix
credantur, si quis ea talia narrauerit, & minatur ventura.
His dictis exeuntes è synagoga rogantur altero sabbato
sequenti perseverare. Græca tamen secus legunt: ἐξίον-
των ἡ ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων, παρεκάλεον τὴν
ἐκείνην, εἰς τὸ μεταξὺ ἀββατῶν λαλῆσθαι αὐτοῖς τὰ ῥήματα: id
est, Egressis è synagoga Iudæis, scilicet cū Paulo, ro-
gabant

gabant Gētes ipsum, vt sequēti sabbato verba illis faceret. καὶ μετὰ ταῦτα. n. ad Paulū referens, qui vnus loquebatur, singulari numero verto, licet ad socios ei⁹ etiā dirigatur. μεταξὺ εἰς βῆθρον vocauit futurū, sed proximū sabbatū.

Cumq; dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudeorum et colentium Deum aduenarum Paulum et Barnabam: qui loquētes suadebant eis vt permanecerent in gratia Dei. Sequenti verò sabbato penè vniuersa ciuitas conuenit audire verbum Dei. Videntes autē turbas Iudæi, repleti sunt zelo, et contradicebant his quæ à Paulo dicebantur, blasphemantes. Tunc constanter Paulus et Barnabas dixerūt: Vobis oportebat primū loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, et indignos vos iudicatis eternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes. Sic enim præcepit nobis Dominus. Postui te in lucem Gentium, vt sis in salutem vsq; ad extremum terræ. Audientes autem Gentes gauisi sunt, et gloriificabant verbum Domini. Et crediderunt quoque etiam preordinati ad vitam eternam. Disseminabatur autem verbum Domini per vniuersam regionem.

Dissolutò cœtu multi Iudæi & Profelita secuti sunt Apostolos, vt amplius informarentur, & baptizarentur: quos Apostoli per totam hebdomadam viam vitæ docuerūt, persuadentes, vt sic firmi in gratia Dei permanecerent. Sequenti verò sabbato synagogam rursus Apostoli prædicaturi redeunt, ad quos vniuersa confluit ciuitas, vt verba Dei iterum audiat. Quod Iudæos aduersus Apostolos acrius commouit. Iudæi enim plebem ad audiendum Dei verbum excitare debebant, quam ab illo pro viribus auertebant, & Apostolis contradicunt in omnibus, in quibus illos commendare debebant. Verū contentio sua magis plebem animabat, & prædicationem augebat, id quod malignis sæpissimè accidere solet. Quibus non obstantibus Paulus & Barnabas constanter & cum fiducia prædicantes, Iudæis dixerunt: Vobis oportebat primū loqui verbum Dei, &c. Iudæi enim quasi soli digni, quibus veritas aperitur, in cæteros inuidia mouentur, vnde se prorsus reddunt indignos, Gentibus verbum dei audientibus, iuxta

tit. q. 1. c.
Futuram
Ecclesiā.
De renū
ciatio.
Nisi cūm
pridem.
I. Sa. 49.
b.

illud propheta: Populus quem nō cognoui seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Filij alieni mētiti sunt mihi, filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semitis suis. Quod autem oporteret illis primò prædicare, ex hoc Christi dicto patet: Nō sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. Veruntamen quia verbum Dei repellebant, se illius indignos certè probabant. Nec verbis irritantibus eos alloquitur, dicens: Ecce relinquimus vos: sed ad Gentes diuertimur, qui nos benignè excipiunt, & verbis nostris attendunt, sicut etiam nobis præcepit Dominus: Posui te in lucem Gētium, Isa. 49. Quæ verba dicta sunt de Messia: sed ea sibi rectè Paulus applicat, cui dixit Christus similia verba infra. 22. Vade, quoniam ego in nationes longè mittam te. Hoc autem Gentes alacriores reddidit & seruētiores, qui digni sunt frui his quæ Iudei tanquam iudicantes indignos seipfos abijciébāt. Vnde quotquot à Deo prædestinati essent ad vitam æternam, crediderunt, & Apostolis adhæserunt: quā obrem verbum Dei quotidie crescebat, & disseminabatur per totam regionem.

Iudei autem cōcitarunt mulieres religiosas, & honestas, & primos ciuitatis, & excitauerūt persecutionem in Paulum & Barnabam, & eiecerunt eos de sinibus suis. † At illi excusso puluere pedum in eos, venerunt Iconium. Discipuli quoque replebantur gaudio, & spiritu sancto.

† Matth.
10. c.

Marc. 6. b

Luc. 9. a.

Mirum est, quia quocunq; pergunt Apostoli, Iudæos sibi reperiant aduersarios, gentem sine consilio & prudentia, qui vbiq; prædicationi aduersantur. Vnde Antiochia egressi Apostoli iuxta Christi præceptum, è pedibus suis puluerem eiciunt, vt nihil è terra impiorū hominum secum efferant, neq; cum illis in aliquo sint participes. Inde veniunt Iconium gaudentes, quos etiā fuga reddidit alacriores, iuxta magistri sui dictum: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam: vt pluribus in locis verbum Domini spargeretur. Est autem Iconium inter oppida Lycaoniæ celeberrimū, ad montē Taurum, vbi Apostoli benignè excepti sunt, & ibidē decuerūt, fortiter agētes præsidio Dñi: à quo tamē Iudeosum facione salutē sibi fuga quærere tandē coacti sunt.

Iconium.